

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అయోధ్యాకాండే

॥ త్రయోదశాధికశతతమః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ త్రయోదశాధికశతతమః సర్గః ॥

భరద్వాజేన సహ మిలిత్వా భరతస్యాయోధ్యాం ప్రతి నివర్తనం

తతః శిరసి కృత్వా తు పాదుకే భరతస్తదా |
ఆరురోహ రథం హృష్టః శత్రుఘ్నసహితస్తదా || 2.113.1 ||

వసిష్ఠో వామదేవశ్చ జాబాలిశ్చ దృఢవ్రతః |
అగ్రతః ప్రయయుః సర్వే మంత్రిణో మంత్రపూజితాః || 2.113.2 ||

మందాకినీం నదీ రమ్యాం ప్రాజ్ఞుఖాస్తే యయుస్తదా |
ప్రదక్షిణం చ కుర్వాణాశ్చిత్తకూటం మహాగిరిం || 2.113.3 ||

పశ్యన్ ధాతుసహస్రాణి రమ్యాణి వివిధాని చ |
ప్రయయౌ తస్య పార్శ్వేన ససైన్యో భరతస్తదా || 2.113.4 ||

అదూరాచ్ఛిత్తకూటస్య దదర్శ భరతస్తదా |
ఆశ్రమం యత్ర స మునిర్భరద్వాజః కృతాలయః || 2.113.5 ||

స తమాశ్రమమాగమ్య భరద్వాజస్య వీర్యవాన్ |
అవతీర్య రథాత్ పాదౌ వవందే కులనందనః || 2.113.6 ||

తతో హృష్టో భరద్వాజో భరతం వాక్యమబ్రవీత్ |
అపి కృత్యం కృతం తాత రామేణ చ సమాగతం || 2.113.7 ||

ఏవముక్తః స తు తతో భరద్వాజేన ధీమతా |
ప్రత్యువాచ భరద్వాజం భరతో ధర్మవత్సలః || 2.113.8 ||

స యాచ్యమానో గురుణా మయా చ దృఢవిక్రమః |
రాఘవః పరమప్రీతో వసిష్ఠం వాక్యమబ్రవీత్ || 2.113.9 ||

పితుః ప్రతిజ్ఞాం తామేవ పాలయిష్యామి తత్త్వతః |
చతుర్దశ హి వర్షాణి యా ప్రతిజ్ఞా పితుర్మమ || 2.113.10 ||

ఏవముక్తో మహాప్రాజ్ఞో వసిష్ఠః ప్రత్యువాచ హ |
వాక్యజ్ఞో వాక్యకుశలం రాఘవం వచనం మహాత్ || 2.113.11 ||

ఏతే ప్రయచ్ఛ సంహృష్టః పాదుకే హేమభూషితే |
అయోధ్యాయాం మహాప్రాజ్ఞ యోగక్షేమకరో భవ || 2.113.12 ||

ఏవముక్తో వసిష్ఠేన రాఘవః ప్రాజ్ఞుఖః స్థితః |
పాదుకే హేమవికృతే మమ రాజ్యాయ తే దదౌ || 2.113.13 ||

నివృత్తోఽహమనుజ్ఞాతో రామేణ సుమహాత్మనా |
అయోధ్యామేవ గచ్ఛామి గృహీత్వా పాదుకే శుభే || 2.113.14 ||

ఏతచ్ఛ్చత్వా శుభం వాక్యం భరతస్య మహాత్మనః |
భరద్వాజః శుభతరం మునిర్వాక్యముదాహరత్ || 2.113.15 ||

నైతచ్ఛిత్రం నరవ్యాఘ్రే శీలవృత్తవిదాం వరే |
యదార్యం త్వయి తిష్ఠేత్తు నిమ్నోత్సృష్టమివోదకం || 2.113.16 ||

అన్యణః స మహాబాహుః పితా దశరథస్తవ |
యస్య త్వమీదృశః పుత్రో ధర్మాత్మా ధర్మవత్సలః || 2.113.17 ||

తమృషిం తు మహాప్రాజ్ఞముక్తవాక్యం కృతాంజలిః |
ఆమంత్రయితుమారేభే చరణావుపగృహ్య చ || 2.113.18 ||

తతః ప్రదక్షిణం కృత్వా భరద్వాజం పునః పునః |
భరతస్తు యయౌ శ్రీమానయోధ్యాం సహ మంత్రిభిః || 2.113.19 ||

యానైశ్చ శకటైశ్చైవ హయైర్నాగైశ్చ సా చమూః |
పునర్నివృత్తా విస్తీర్ణా భరతస్యానుయాయినీ || 2.113.20 ||

తతస్తే యమునాం దివ్యాం నదీం తీర్త్వోర్మిమాలినీం |
దదృశుస్తాం పునః సర్వే గంగాం శివజలాం నదీం || 2.113.21 ||

తాం రమ్యజలసంపూర్ణాం సంతీర్య సహబాంధవః |
శృంగవేరపురం రమ్యం ప్రవివేశ ససైనికః || 2.113.22 ||

శృంగవేరపురాద్ భూయ అయోధ్యాం సందదర్శ హా |
అయోధ్యాం తు తదా దృష్ట్వా పిత్రా భ్రాత్రా వివర్జితాం || 2.113.23 ||

భరతో దుఃఖసంతప్తః సారథిం చేదమబ్రవీత్ |
సారథే పశ్య విధ్వస్తా అయోధ్యా న ప్రకాశతే || 2.113.24 ||

నిరాకారా నిరానందా దీనా ప్రతిహతస్వనా || 2.113.25 ||

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
అయోధ్యాకాండే త్రయోదశాధికశతతమః సర్గః ||